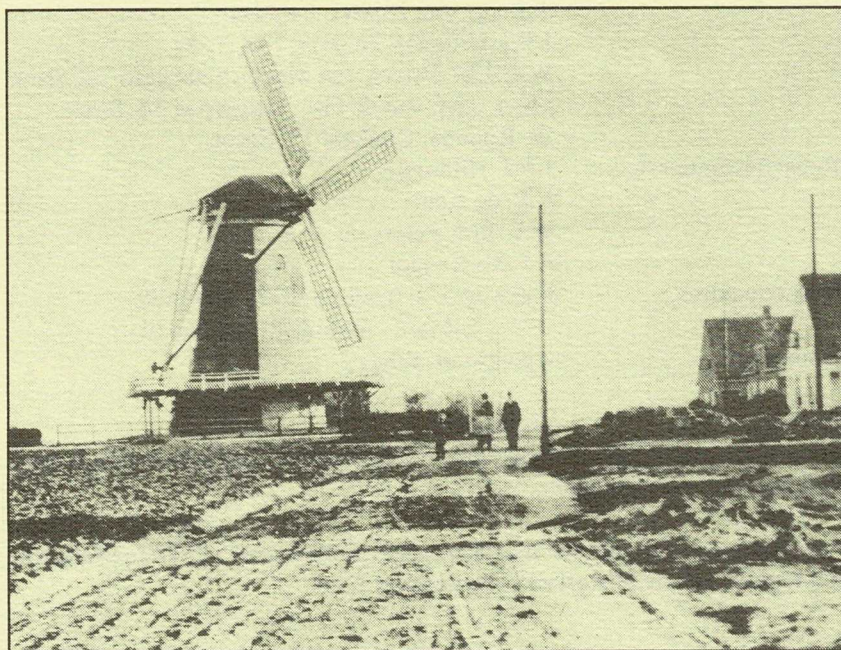

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE
"HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

voorzijde foto 'Windhond'

binnenzijde voorkant omslag

Foto omslag:

Molen de Windhond, Molenweg - Molenstraat, Soest.

Historische Vereniging Soest

Opgericht 8 mei 1980.

Bestuur:

Voorzitter	: W.P. de Kam, Emmalaan 3, Soest
Secretaris	: Mevr. W.J.M. Schalkx-Jongeling,
Korte Melmweg 21, Soest (035-6012769)
Penningmeester :	A.F.M. Krijger, Clemensstraat 54, Soest
Overige leden	: R.P. van Dorresteyn, Kolonieweg 6a, Soest
A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7, Soest
J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest
W.C.J.M. Peters, van Mecklenburglaan 24, Soest
Mevr. J.M. van de Poll, Reigerpad 54, Soest.
W. Routers, Cimbaal 19, Soest.
Redactiecommissie	: J.E.J. Hilhorst
W.P. de Kam
W.C.J.M. Peters
A.F.M. Krijger
Redactie-adres	: Plasweg 57a, telefoon: 035 - 6018639
E-Mail: johhilh@wanadoo.nl
Homepage	: www.soest.nl/hvs

Omslag : W. Routers
Grafische verzorging : Drukkerij Practicum BV, Torenstraat 22a, Soest
Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

Een nieuw jaar, een nieuwe kans voor het verleden !

Alvorens onze blik te richten op het jaar 2002 is het wellicht goed om eerst nog even terug te kijken op 2001.

Het jaar 2001 was opnieuw een bijzonder verenigingsjaar en ook onze zusterinstelling, de stichting Museum Oud Soest, mag met voldoening daarop terugkijken.

Na de als vanouds zeer gezellige Klitsavond in januari was er in maart tijdens de drukbezochte ledenvergadering veel belangstelling voor de lezing en het boek van de gebr. Hilhorst over "Soest tijdens de middeleeuwen". Ook de fototentoonstelling naar aanleiding van dit boek oogde interessant.

Daarna volgde in het voorjaar het boek en de tentoonstelling over "Soest onder vuur" naar aanleiding van het gelijknamige boek van mevr. Geke van der Merwe-Wouters. Het boek werd in z'n geheel voorgelezen voor Radio Soest en de gesproken tekst werd beschikbaar gesteld aan de Historische Vereniging.

Vers in het geheugen ligt nog de in oktober gehouden dag in het museum en Gildehuis waar levende geschiedenis werd uitgebeeld. Naast de voor de eerste keer georganiseerde ruilverzamelbeurs was dit een geweldig succes en volgens velen voor herhaling vatbaar. Een geweldig succes was en is ook de tentoonstelling gewijd aan de Soester kunstenaar Isings, geopend door zijn dochter.

Naast deze er uitspringende activiteiten gingen ook de gewone verenigings- en museumactiviteiten gewoon door. En nu ligt dan een nieuw jaar voor ons. Ook daarvoor zijn de voorbereidingen al in volle gang. Dat geldt voor de Klitsavond op 8 januari a.s. en de ledenvergadering op 27 maart 2002 die deze keer zal worden gehouden in Soesterberg. Een hoogtepunt wat we in 2002 hopen mee te maken is het aanbrengen van een lift in het museum.

In 2002 hopen we de samenwerking tussen de Stichting Museum Oud Soest en de vereniging nog verder te intensiveren. Een aangepast beleids- en activiteitenprogramma wordt voorbereid. Getracht zal worden de educatieve functies van onze beide instellingen nog te versterken. Uw lidmaatschap en belangstelling voor ons werk vormt daarbij een onontbeerlijke stimulans.

Namens het bestuur van de vereniging en stichting wens ik u prettige Kerstdagen en een voorspoedig 2002.

De voorzitter, Wim de Kam

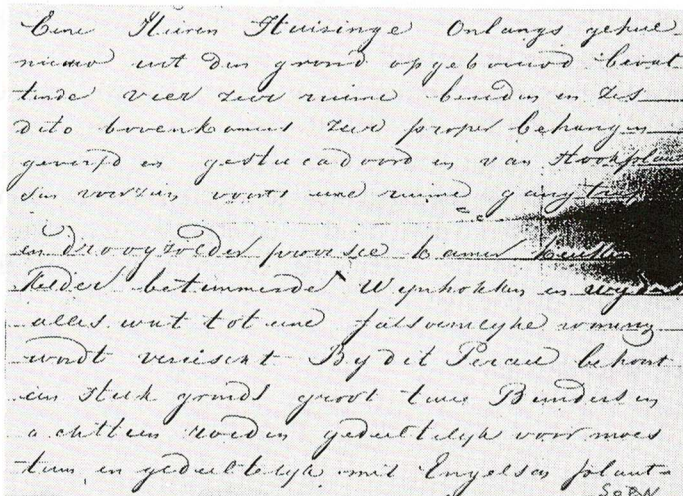
EEN (MERKWAARDIGE) GESCHIEDENIS VAN HET HUIS BILTSEWEG NR 37 TE SOEST.

J. Meerts

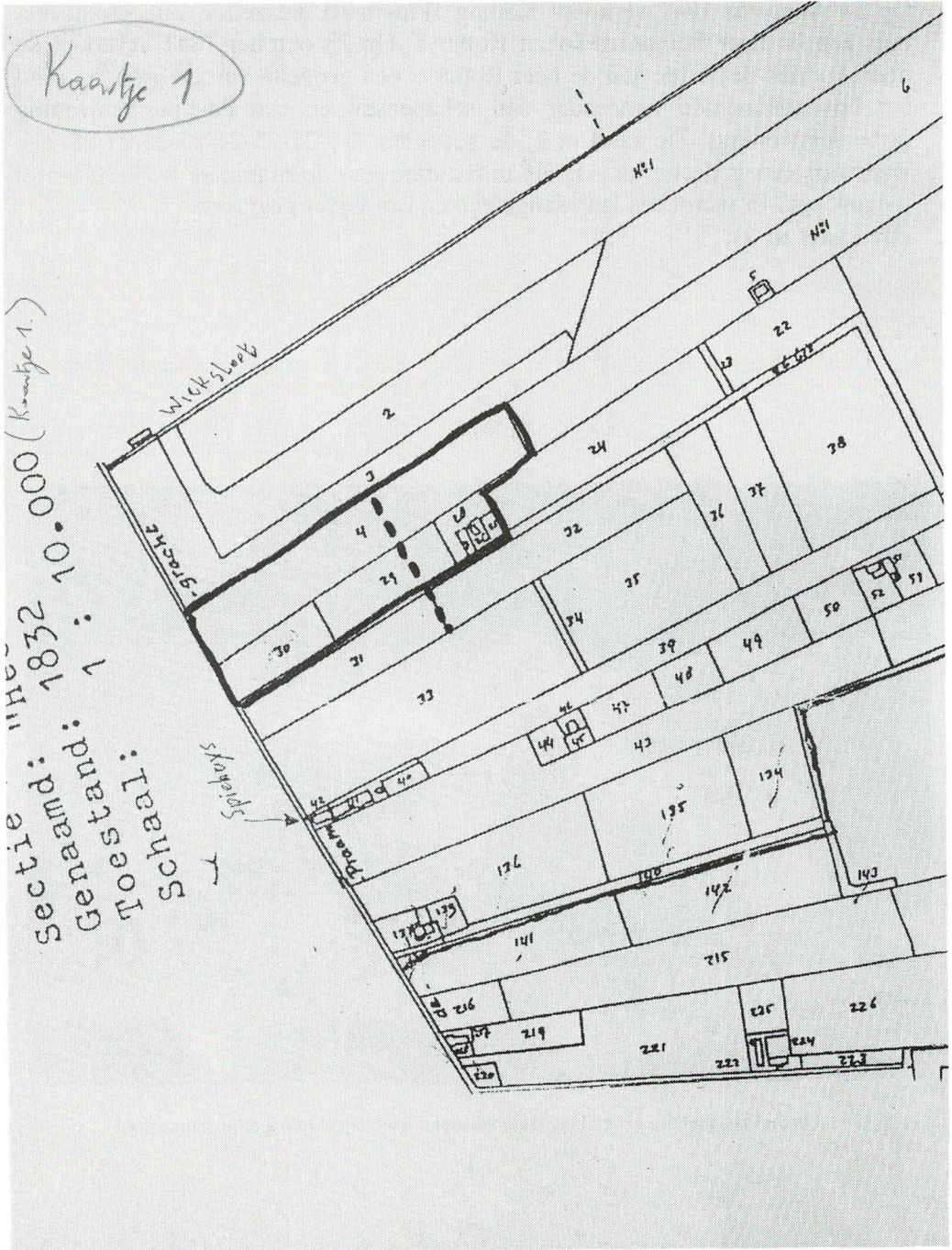
Als de heer Andries de Wilde op 8 december 1823 op een veiling van de erfgenamen "Rozenik" de buitenplaats "Pijnenburg" onder Baarn met de gronden daar omheen koopt, koopt hij gelijktijdig acht kavels bosch - hei - venen - bouwland, samen groot ca. 150 hectare op Laag Hees onder Zoest. Een klein gedeelte van deze gronden (**zie kaart nr. 1**) heeft een vermeldenswaardige geschiedenis n.l. de gedeelten nr. 4, 29 en 30.

Op 17 April 1841 verkoopt de heer Andries de Wilde aan Prins Willem Frederik Georg Lodewijk (Koning Willem III) ongeveer drie hectare land (huis en tuin) met de vermelding "Huis opgetrokken 1840 door Andries de Wilde uit eigen fondsen nieuw opgetrokken" (op perceel nr 30):

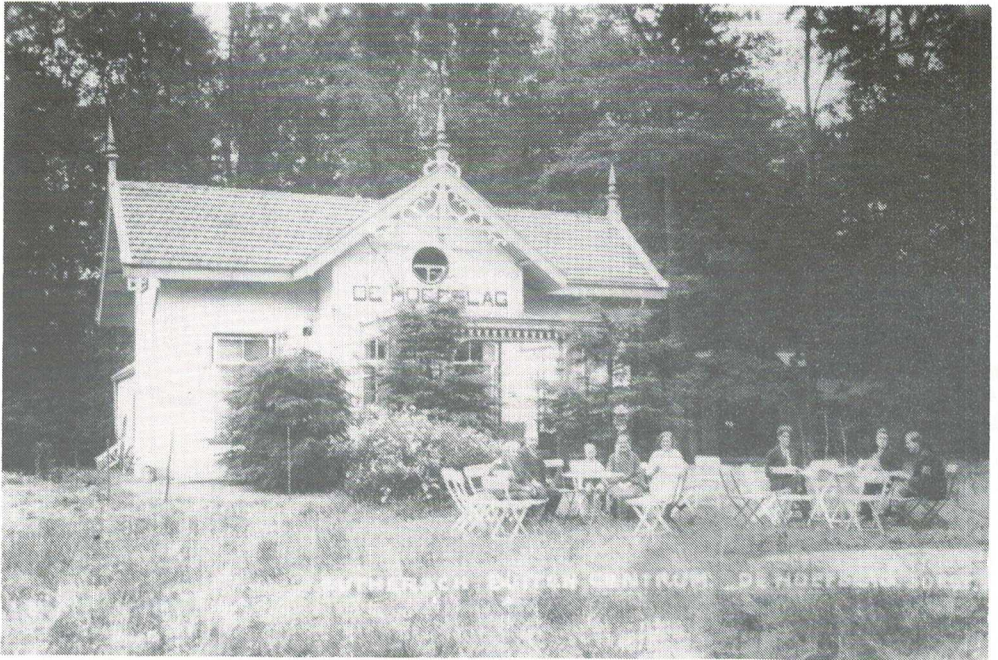
Een Heeren Huizinge onlangs geheel nieuw uit den grond opgebouwd bevattende vier zeer ruime beneden en zes dito bovenkamers zeer proper behangen geverfd en gestucadoord en van stookplaatsen voorzien, voorts eene ruime gangtrap en droogweder provisiekamer, keuken en kelder betimmerde wijnhokken en wijders alles wat tot eene fatsoenlijke woning wordt vereischt. Bij dit perceel behoort een stuk gronds groot twee Bundert en achttien roeden gedeeltelijk voor moestuin en gedeeltelijk met Engelschen plantsoen.

*Een Heeren Huizinge onlangs geheel
nieuw uit den grond opgebouwd bevat
tende vier zeer ruime beneden en zes
dito bovenkamers zeer proper behangen
geverfd en gestucadoord en van stookplaat
sen voorzien voorts eene ruime gangtrap
en droogweder provisiekamer keuken
kelder betimmerde wijnhokken en wijders
alles wat tot eene fatsoenlijke woning
wordt vereischt Bij dit Perceel behoort
een stuk grond groot twee Bunderten
achttien roeden gedeeltelijk voor moes
tuin en gedeeltelijk met Engelschen plant
soen*

Op 28 Augustus 1841 verkoopt Koning Willem III dat zelfde stuk grond met huis aan de heer Bernardus Johan Rothuys. Op 23 oktober 1841 verkoopt de heer Andries de Wilde aan de heer Rothuys een gedeelte van de gronden rond het bovengenoemde waaronder een schapenstal en een daghuurderswoning (arbeiderswoning). Zie kaart nr 1, de gedeelten 1-5-22-23-24-25-26-27-28-31), waarvoor een gedeelte, nr 31, als uitbreiding aan de nummers 4-29-30 wordt toegevoegd. Er wordt een laan aangelegd en een vijver gegraven. (zie kaart nr 2).

Oude foto van De Hoefslag. Dak versierd met makelaars en ornamenten

[illegible]

Hand
written
in
the
margin

A hand-drawn map on a grid background showing a road intersection. A vertical road on the left is labeled '500' at the top and '500' at the bottom. A horizontal road at the bottom is labeled '500' on the right side. A small island or peninsula is drawn in the intersection area, labeled '500' above it. To the right of the intersection, there is a large handwritten number '923'. Above '923' is a small 'X' mark. Below '923' is a horizontal line labeled '800'. To the right of the '800' line is a small square with a dot inside, labeled '500' to its right. At the bottom right, there is a small square with a dot inside, labeled '500' to its right. The map is drawn with black lines on a white background.

Keaangracht en weg tussen De Bilt en Soestdyk

KOPIE

© 1995 by Cambridge University Press. Printed in the United Kingdom
This is a hardback book. It is intended for libraries and institutions.

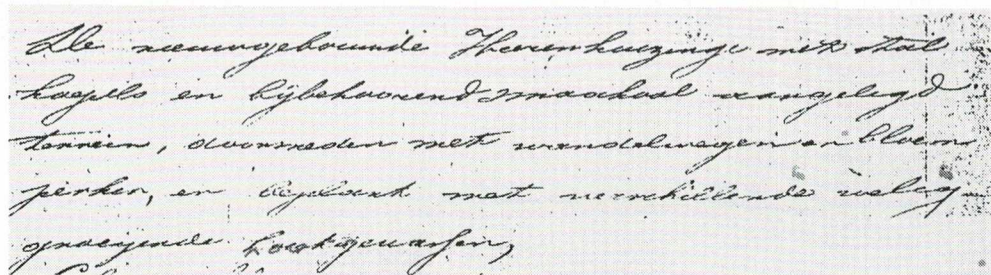
Op 25 mei 1849 verkoopt de heer B.J. Rothuys de bovengenoemde gronden, waarvan een gedeelte wordt omschreven als “ *Terrein van vermaak doorsnede met eene waterpartij met vaste brug en waarop vroeger een heerenhuizinge stond doch sedert verscheidene jaren is geamoveerd geworden*” terug aan de heer Andries de Wilde.

Op 15 september 1860 verkoopt Andries de Wilde de buitenplaats “Pijnenburg” met de gronden onder Baarn – de Vuursche en Hilversum aan de heer Herman Albrecht Isinger.

Het gezin de Wilde woonde in de winter in Utrecht en Andries besluit in 1860 een nieuw zomerverblijf te bouwen. Hij kiest daarvoor het stuk grond zoals hiervoor vermeld (kaart 1, nr 30) en laat het nieuwe huis bouwen op de fundering van het afgebroken huis dat hij in 1840 zelf had laten bouwen. Het nieuwe buiten wordt Zuid of Klein Pijnenburg genoemd. In de zijgevel is een steen ingemetseld met de tekst “ *Henriëtte de Wilde heeft eerste steen gelegd 1 mei 1862*”.

Het huis zelf was zeer comfortabel ingericht met een prachtige smaakvol aangelegde tuin met daarachter uitgestrekte weilanden, bossen, heide en vennen, met lanen met oude beuken en eiken en verschillende boerderijen in die tijd door Andries de Wilde aangelegd en gebouwd, alles gelegen op Hees onder Soest:

De nieuwgebouwde Heerenhuizinge met tal van hagen en bijbehorend smaakvol aangelegd terrein, doorsneden met wandelwegen en bloemperken en beplant met verschillende welig groeiende houtgewassen

*De nieuwgebouwde Heerenhuizinge met tal
hagen en bijbehorend smaakvol aangelegd
terrein, doorsneden met wandelwegen en bloem-
perken, en beplant met verschillende welig
groeiende houtgewassen,*

De Hoefslag, nu gezien vanaf de Biltseweg, tussen de twee beuken door waar vroeger de brug lag met het opschrift “De Hoefslag”.

Andries de Wilde is op 24 april 1865 in Utrecht overleden en is op de Lage Vuursche begraven.

De erfgenamen besluiten op 12 oktober 1865 alle onroerende goederen op Hees te verkopen tijdens een veiling. Herman Albrecht Isinger is voor bijna alle kavels, inclusief het nieuw gebouwde buitenhuis, de koper. Als de heer Isinger in 1911 is overleden heeft hij zijn onroerende bezittingen bij legaat overgedaan aan zijn kleinzoon Edmond (†1951) die het huis de naam "De Hoefslag" en het koetshuis "De Ruif" heeft gegeven.

Het huis heeft diverse bestemmingen gehad, onder andere werd het op 27 mei 1930 in gebruik genomen als buitenverblijf van de Stichting Luthers Buitencentrum en als zodanig gebruikt tot najaar 1931.

Het bood de mogelijkheid 20 gasten te herbergen; het koetshuis had 20 slaappleaatsen. Bij het huis behoorde 5 ha. Bos. De inrichting was bijzonder primitief.

Het is ook in gebruik geweest als pension. Na de tweede wereldoorlog is het een aantal jaren in gebruik geweest als jeugdcentrum van de Hervormde Gemeente van Amsterdam-Sloten.

Een lid van onze vereniging, de heer Bijl, heeft er in 1946 en 1947 als Amsterdams jochie enkele weken vakantie gehouden. In 1956 was het in pacht bij de heer Pieter Hendrik Oosthout, die er een manegebedrijf voerde en die achter in het bos een binnenmanege liet bouwen.

In 1956 kwam het door erfenis in handen van mevr Anne Elisabeth Insinger. Zij verkocht het in 1971 aan de heer Everard Carolus Higler. In 1980 kocht de heer Pieter Hendrik Oosthout het en verkocht het in 1985 aan de heer Wim Stevens, die het op zijn beurt in 1993 verkocht aan de huidige bewoners.

BRONNEN:

G.A. UTRECHT, AMERSFOORT EN BAARN

KADASTER ARCHIEF UTRECHT

FOTO-ARCHIEF GEMEENTE SOEST

LUTHERS KERKARCHIEF HAARLEM.

POSTKAARTEN (HR BIJL), DIE TEVENS DE HISTORISCHE GEGEVENS VAN DE LUTHERSE EN HERVORMDE TIJDEN VERSTREKTE.

Uitvoerige brongegevens zijn voor belangstellenden beschikbaar bij de heer Meerts.

VAN OORSPRONG..... (deel 9)

Marcel Vossestein

Aan de hand van het notulenboek van de voorloper van het IVN-Eemland blikken we terug op het ontstaan van de natuurbeschermingsactiviteiten in Eemland. In krachtige pennenstreken staat het op het schutblad:

Notulenboek der Natuurwacht Vereeniging "Eemland" gevestigd te Soest

In een zwierig handschrift is het opgetekend: het ontstaan van het actief beschermen van de natuur. Uit eerbied hieronder ook ditmaal de letterlijke weergave van de bestuursdaden in oorlogstijd. In deze aflevering de bestuursvergadering van 7 mei 1943. De kwestie met Baarn neemt een onverwachte, wat pijnlijke wending. Er is ook een gebrek aan fietsbanden en natuurwachten, bovendien treedt een tweetal zo ontactvol en onwellevend op dat maatregelen nodig zijn. Ook voor de grens met Zeist komt een oplossing

Algemene Vergadering op Vrijdag 7 Mei '43 te 3 uur.

Aanwezig de Heeren: Gasille, Insinger, Rowe, Vellinga.

De Heer Insinger heet de nieuwe voorzitter welkom op deze eerste bestuursvergadering. De Hr. Gasille dankt hem hiervoor en verklaart dat hij met genoegen zijn krachten aan de Vereeniging en haar mooi streven zal geven. De notulen van twee vorige, met enkele dagen tusschenruimte gehouden, bestuursvergaderingen worden voorgelezen en goedgekeurd.

De afdeling Baarn zal loskomen van de Natuurwacht Vereeniging Eemland. Aldus werd besloten op de laatste Algemene Vergadering van de Natuurwachten onder auspiciën van de Bond tegen Verontreiniging van Natuur en Stad te Utrecht gehouden op 6 Maart '43.

Hiermee is dus een einde gekomen aan de vele moeilijkheden om met Baarn tot samenwerking te geraken.

De kwestie van Naamsverandering van Onze Vereeniging indertijd reeds naar voren gebracht, wordt niet urgent geacht; ook bestaat er geen bezwaar om de

naam “Eemland” te blijven voeren, ook al zijn Baarn en ook Eemnes feitelijk afgefallen en is het oorspronkelijk plan van het bijeenbrengen van Soest, Baarn en Eemnes in één Natuurwacht komen te vervallen.

De Leider vreest dat hij dezen zomer moeilijke problemen zal krijgen op te lossen. Vermoedelijk zullen 4 natuurwachters, als oud-militairen, niet beschikbaar zijn. Bovendien is er een algemeen te kort aan rijwielbanden, zoodat patrouilleren in de verder gelegen terreinen zeer moeilijk zal zijn.

Verder verzocht de Leider zoo mogelijk nieuwe natuurwachters te werven onder intellectueelen. Deze toch zijn veelal beter berekend voor het opvoedende in de taak van de Natuurwachters en bezitten in den regel meer tact om met publiek om te gaan.

Eenige namen van mogelijke nieuwe krachten worden genoemd o.a. van den Heer v. Asselt, oud schoolhoofd.

De Leider zal trachten hem hiervoor te polsen.

Besproken wordt het geval Dionant – Celosse. Deze beide Natuurwachters zijn zoo onactief en onwellevend opgetreden in hun werk dat zij niet gehandhaafd konden worden. De Natuurwachter Dionant is uit de Gemeente verhuisd. De Natuurwachter Celosse zal ontslagen worden.

Besloten wordt om – gelijk vorige jaren – tusschen Paschen en Pinksteren met patrouilleren te beginnen. De nieuwe kaarten kunnen nu binnenkort van den Bond verwacht worden.

In de loop van Mei zal ook de Vergadering van de Natuurwachters gehouden worden, waarop werk, werkwijze enz. vastgesteld zullen worden.

De terreinstrook eigenlijk behorende bij de afdeeling Zeist doch gelegen bij den Dolder tusschen Soest en Bilthoven zal waarschijnlijk bij Soest worden ingedeeld. Dit rayon toch ligt onpractisch ver van Zeist en werd trouwens grootendeels al door Soest bepatrouilleerd.

Machtiging om namens de NatuurwachterVereeniging voor geldzaken te kunnen optreden bij de Middenstandsbank te Soest zal overgebracht worden op den nieuwen Voorzitter.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de Voorzitter de Vergadering te ± 5 uur.

De Voorzitter,
C. Gasille

De Secretaris,
P.J. Vellenga.

In de volgende aflevering de bestuursvergadering, waarin de bestuursverkiezing, de algemene vergadering en de financiën geregeld worden.

OPENBARE VERKOOPING VAN DE BOERDERIJ

“HET DERDE ERF “

Ton Hartman

Bij het opruimen van wat oude papieren kwam ik de hierachter afgedrukte brochure tegen en ben ik mij gaan verdiepen in de historie van “HET DERDE ERF”, waarvan de veiling vond plaats op dinsdag 2 september 1924 en hoewel het al 77 jaar geleden is kunnen we nog goed reconstrueren hoe de boerderij en bijbehorende landerijen gelegen waren.

Mijn grootvader Gradus Hartman heeft de verkoping bezocht en in 't veilingboekje veel aantekeningen gemaakt die goed leesbaar zijn, met zwierige krullen zijn de hoofdletters getooid. Thuis heeft hij alle percelen al omgerekend van hectares naar dammerts (Soesders voor dammaat of dagmaat; dit is de oppervlakte hooiland die door een maaier op een dag gemaaid kan worden) en roeien .

De verkoping vond plaats in Koffiehuis “ DE GOUDEN PLOEG “van den Heer J. Stalenhoef des voormiddags 11 uur. Niet alleen notaris A.O. Dammers uit Soest en notaris Joh's Knoppers uit Amersfoort leidden de verkoping, volgens 't veilingboekje waren ook A. Mackenzie en Mr. A.G. Lubbers aanwezig, de laatste was enige met de meestertitel. Er is overigens nog steeds een veilingbureau met de naam Lubbers .

Het zal er wel druk geweest zijn en blauw van de rook die omhoog kringelde, de Soester boeren in hun zwarte pakken op witte klompen pratend over 't weer, de keuenprijzen, en hoe de stoppelknollen er bijstonden, ondertussen loerend naar enkele buitenstaanders, die herkenbaar waren aan hun kleding en schoeisel. Zo gauw de veiling begon verstomde het geroezemoes en werd het steeds stiller en tijdens het afmijnen kon je de paardentram al van verre horen aankomen. Of werd deze al door een auto getrokken ?(1)

Ik heb de kranten uit 1924 nagekeken, maar alleen de advertentie met de aankondiging van de veiling gevonden met als extra vermelding “wegens sterfgeval”.(2) Gezien het feit dat in die tijd veilingen veel vaker voorkwamen was het blijkbaar geen nieuwswaardig feit.

Geheel los van dit verhaal viel wel mijn oog op een grote advertentie van de landbouwvereniging Oudewater die een loterij organiseerde met als 2^e prijs een Ford auto en als hoofdprijs 6 koeien ter waarde van 2000 gulden. Je kon de loten gewoon in Soest kopen, maar terug naar ons verhaal.

OPENBARE VERKOOPING
VAN
DE BOERDERIJ „HET DERDE ERF”

bestaande uit

Boerenwoning met Schuur, Erf,
Tuin, Boomgaard, Wei- en
Bouwland

staande en gelegen aan den ZWARTEN WEG

TE SOEST

en strekkende van dien weg tot aan de Eem
voor het geheel groot 41 H.A., 85 A., 94 c.A.

op

DINSDAG 2 SEPTEMBER 1924

bij opbod en afslag in eene zitting des
voormiddags 11 uur in het Koffiehuis „DE
GOUDEN PLOEG” van den Heer J. Stalen-
hoef aan den Rijkstraatweg nabij Station Soest
te Soest.

Ten overstaan van de Notarissen:

A. O. DAMMERS te Soest.

A. MACKENZIE en Mr. A. G. LUBBERS te A'dam

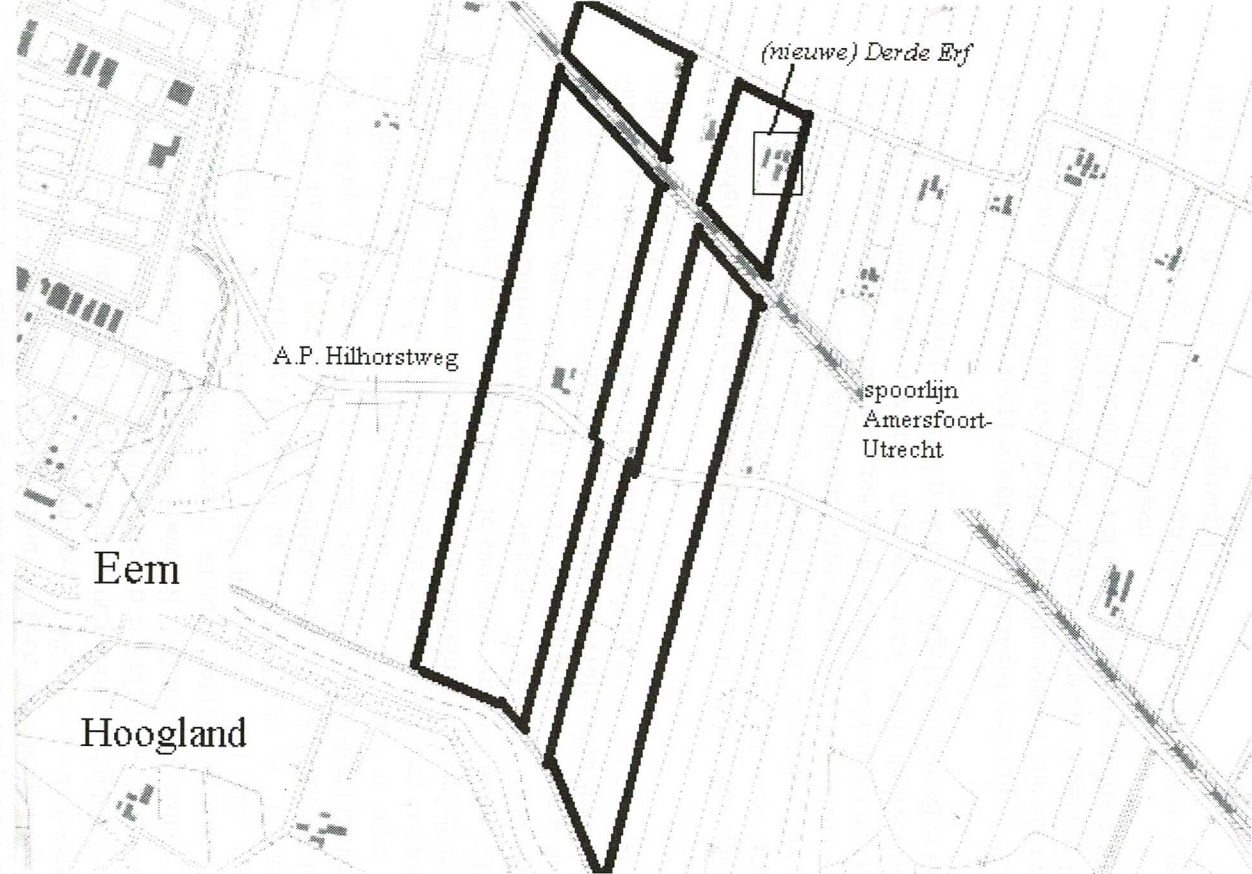
JOHs. KNOPPERS te Amersfoort.

Wat werd verkocht: de boerderij "HET DERDE ERF" aan de Zwarteweg 5 en bijbehorend land van den weg tot aan de Eem voor het geheel groot 41 ha., 85 a., 94 ca. Er zullen nu in Soest weinig of geen boerderijen zijn die dezelfde grootte hebben. De naam van de omstreeks 1902 gebouwde boerderij is niet erg origineel maar anno 2001 gebruiken makelaars ook welluidende namen om hun koopwaar aan te prijzen (3). De te veilen boerderij is weliswaar grotendeels afgesplitst van de oorspronkelijke boerderij 't Derde Erf aan de Birkstraat 125 maar er hadden toen wel betere namen bedacht kunnen worden, zoals "Stalenhoeft" -de kaasboerderij had toen nog niet die naam- naar de bouwer/eigenaar van de boerderij in ca. 1902 (4) of "Craandijk" naar de eigenaar in de 19^e eeuw van grote stukken land (ca. 200 ha.) in deze streek (5). De verkoping betreft veel van het voormalige kloosterland van het klooster Mariënhove dat in de Birkst gelegen was. (6). Als u over de Peter v.d. Bremerweg vanaf Soest komt en bij de Spiekerweg bent, begint benoorden de Peter v.d. Bremerweg en strekkende tot de Eem het te verkopen land. Het land wordt niet alleen doorsneden door de spoorlijn- en nu ook de A.P. Hilhorstweg- maar ook onderbroken door 2 slagen of streken land die gedeeltelijk toebehoorden aan de boerderij Hoeve Salzburg (what's in a name) Peter v.d. Bremerweg 19 en eindigt nog voorbij de Hoflambre-hoeve (deze naam is samengesteld uit vroegere eigenaren van land rond de boerderij) aan de A.P. Hilhorstweg 10.

De boerderij en enkele percelen waren verhuurd aan Willem van Burgsteden; de overige percelen waren verhuurd aan o.a. v. Doorn, v.d. Ham, Plekkepoel, v.Drie, Willemse, v.d. Vuurst en Groenestein. Opvallend is dat de meeste huurders niet als inzetters genoteerd staan. Mijn conclusie is dan ook dat kleinere boeren land huurden maar niet genoeg middelen hadden om het aan te kopen. Grootvader heeft alle inzetters opgeschreven, maar helaas niet aangegeven hoeveel trekgeld (wordt ook wel pluk of strijkgeld genoemd) er betaald werd.

De eerste kavel die verkocht wordt is de boerderij met ruim 3 ha weiland welke ingezet wordt door de huurder Willem van Burgsteden. die voor een relatief laag bedrag kan inzetten omdat er nog 3 jaar huur op zit (mogelijk kende men toen ook verlengingsmogelijkheden) en het risico dat er mogelijk 5 andere boeren het recht van overpad over het erf krijgen.

De boerderij is nog steeds in bezit en bewoond door de fam. van Burgsteden en nu is 't adres Peter v. d. Bremerweg 17.

De volgende kavels worden ingezet door Hannes Kok, Willem van Hofslot en Cnelis Wantenaar maar in de massa afgemijnd door Peter van de Breemer (de wethouder en ook schoonvader van Cnelis Wantenaar) welke zeker de bedoeling had om het uit te ponden. Het is bekend dat de inzetters later toch de kopers waren en dat de aangekochte percelen nog jaren in het bezit van deze families zijn gebleven. We weten uit naspeuringen in het Kadaster dat Peter van de Breemer geen winst of verlies heeft geleden.(7) Volgens de overlevering was hij een vertrouwenspersoon tussen verpachter en pachters en was dit uitponden een goede afsluiting van deze pachtperiode.

Het oostelijke blok was bereikbaar via een zandpad dat iets voorbij P. v.d. Breemerweg 19a lag. De precieze ligging van dit blok is wat moeilijker te beschrijven en het zou voor de tegenwoordige lezer te saai worden. Onder de kopers zien we weer bekende namen zoals Lam, v.d. Breemer, Stalenhoef en Hilhorst. Opvallend is nog wel dat het laatste enkele perceel zelfs op één gulden afgemijnd werd door Hannes Kok die zijn zenuwen goed onder controle moet hebben gehad. Tenslotte wordt de generale combinatie van de boerderij met bijna 42 ha aangeboden voor fl. 98.386,-- maar wordt niet afgemijnd. Of grootvader na afloop al contacten met enkele speculanten gelegd heeft of later weet ik niet maar wel dat hij binnen 4 jaar een perceel land op zijn naam had staan (8). Volgens de familie heeft zijn schoonvader Piet van Roomen van de Oude Melm die gemeenteraadslid was, bemiddeld. Een drietal handelaren uit Utrecht had gezamenlijk een perceel ingezet en aan de broek gehouden voor fl 6.300,-- vermeerderd met de onkosten bedragende $8 \frac{1}{2} \%$ dus in totaal fl 6.835,50. Mijn grootvader kocht het perceel voor fl 6.650,-- zodat de heren uit de stad maar beter alleen een borrel in de Gouden Ploeg hadden kunnen drinken. Voor de kleine fl 200,-- hadden ze toen een leuk feestje kunnen bouwen! Een spreekwoord luidt: "van bruiloft, komt bruiloft" maar bij veilingen lijkt het daar ook op want door het overlijden van P. Stalenhoef Pzn. wordt in 1939 weer een veiling gehouden waar o.a. land dat in 1924 geveild is opnieuw onder de hamer komt. Grootvader weet zijn bezit ook nu uit te breiden (9).

Als we nu terug kijken valt mij wel op dat de percelen langs de Eem de hoogste prijs opbrengen terwijl de ontsluiting maar slecht was omdat ze de voorliggende percelen moesten doorkruisen en de spoorlijn oversteken om de openbare weg te bereiken.

Men hechtte waarschijnlijk meer belang aan het voortbrengend vermogen dan aan ontsluiting en draagkracht. Uit mijn jeugd weet ik nog welke problemen daaraan verbonden waren. Om hun land te bereiken moesten drie andere boeren over het erf van Burgsteden gaan. De taluds over de spoorlijn waren vrij steil zodat elk voer hooi apart over het spoor getrokken moest worden en dan waren sommige paarden bang voor de blanke rails. Ook met het verkampen van een koppel koeien was een hele organisatie nodig om te voorkomen dat er twee koppels door elkaar kwamen. Bij mistig weer was het oversteken met de trekker een hachelijke zaak want je hoorde dan de trein niet aankomen. Dankzij deze veiling die voor veel nieuwe eigenaren zorgde is de noodzaak voor de A.P. Hilhorstweg al gauw aanwezig (gerealiseerd na ongeveer 50 jaar) en ook het afbuigen van deze weg van de spoorlijn was voor de eigenaren van de Eempercelen bittere noodzaak.

Door de schaalvergroting in de landbouw en de realisering van de ruilverkaveling Eemland wordt de nieuwe situatie weer geconcentreerd bij enkele eigenaar-gebruikers waaronder twee kleinzoons van Cnelis Wantenaar en komt er grotendeels een einde aan de versnippering.

We hopen een volgende keer meer te kunnen vertellen over de geschiedenis o.a. wie de verkoper in 1924 was en welke eigenaren er tussen 1875 en 1924 waren.

BRONNEN

- (1) R.TOLMAN EN J. DULIEU (RED.). SOEST. (UITGAVE T.G.V. HET 12 1/2 JARIG AMBTSJUBILEUM VAN BURG. BENTINCK), PAG.21
- (2) GEMEENTE ARCHIEF SOEST. SOESTER BODE 1924 EN SOESTER NIEUWSBLAD 1924
- (3) GOOI EN EEMLANDER 6-10-2001 BLZ. 619. DE LOGTESTEIN, BOERDERIJ LANGE BRINKWEG 28A.
- (4) KADASTER ARCHIEF UTRECHT LEGGER 3194 MET DANK AAN DHR. J. MEERTS.
- (5) J.G. HILHORST. HOFSLLOT EN ZIJN BEWONERS. (NIET GEPUBLICEERD).
- (6) JAN H.M. HILHORST EN JOS G.M. HILHORST. SOEST, HEES EN DE BIRKT VAN DE ACHTSTE TOT DE ZEVENTIENDE EEUW. HILVERSUM, 2001.
- (7) KADASTER ARCHIEF UTRECHT DEEL 624 AKTE 66 MET DANK AAN DHR. J. MEERTS
- (8) NOTARIËLE AKTE NOT A.O. DAMMERS PARTICULIER BEZIT
- (9) NOTARIËLE AKTE NOT. G.P.A.L. TE LEUKEN PARTICULIER BEZIT

“HOE IK OP DE KAR GEBLEVEN BEN, IS MIJ NOG EEN RAADSEL”

(Elisabeth van der Werff, vroedvrouw te Soest)

Wim Peters

Bovenstaande regel komt uit een brief van 21 januari 1906 aan de gemeenteraad van Soest van mevrouw E. v.d. Werff, vroedvrouw.

Van de hand van dokter Kuipers verscheen in nummer 2 van dit jaar in Van Zoys tot Soest een biografie van Elisabeth van der Werff, vroedvrouw in Soest. Na de publicatie van dit artikel vond ik in de bijlagen bij de raadsstukken (1906 – 1907 inv. 62 Gem. Archief Soest) een brief van mevrouw van der Werff die ik u niet wil onthouden.

Mevrouw van der Werff wendt zich tot de gemeenteraad in een brief van 21 januari 1906 met *“het beleefd verzoek (..) haar te willen ontheffen van de bezwarende voorwaarden waaronder ze als Gemeente Vroedvrouw is aangesteld en wel, om bij ontstentenis van langer dan twee dagen op eigen kosten een plaatsvervangster aan te stellen.”*

In de Instructie voor de vroedvrouw, waarvan de heer Kuipers melding maakt, was deze bepaling inderdaad opgenomen.

Zij vervolgt in haar brief:

- het slechte wezen en - het moeten - plaats
nemen achter beschikken de hitten en op alle
... van hen kan karren brengen - dikwijls mede,
dat is halsbrekende toeren - moet maken.
... too gebeurde het twee dagen dat vd. Heuvel haar
haalde om naar de Wijk-sloot te gaan. Op een
gegeven oogenblik zegt vd. H. tegen 'n Mit:
"Toe maar! too even ben je er ook over
gesprongen!" En voordat ik wist wat er
gebeurde nam de hit met de kar een
- Sprong over een quel, die gemaakt was om het
water te klooven. -- Hoe ik op de kar gebakken
ben is mij nog een raadsel.

"De Edelachtb. Raad weet, dat de Vroedvrouw niet voor de Ongevallen Wet in
aanmerking komt en ook dat de Vroedvrouw niet in de pensioenregeling voor
Gemeente ambtenaren is opgenomen zoo dat ze wel redenen heeft om met
huivering aan ongelukken en aan haar ouden dag te denken. En daarom alle
krachten inspant om onvoorziene uitgaven te weeren.

Zij is toch evenwel Gemeente ambtenaar als de onderwijzeres, die van
Gemeentewege is aangesteld en deze laatste genoot tijdens hare ziekte haar
salaris en kreeg, op kosten van de Gemeente, een plaatsvervangster."

"Ondergeteekende staat toch aan veel meer gevaren bloot, dan een
onderwijzeres en komt nog minder uit weelde tot zoo'n vak dan eene
onderwijzeres. Zij vertrouwt daarom dat de Raad haar onder dezelfde gunstige
conditien wil stellen als waaronder de onderwijzeres de Gemeente dient.
Aangezien onderget. ongehuwd is, heeft ze dus de ontstentenis welke het
huwelijksleven kan meebrengen niet te wachten en komt de risico voor ziekte en
ongelukken nagenoeg geheel op rekening van haar ambt."

Zij vertrouwt tenslotte op een gunstige beschikking.

Het college van burgemeester en wethouders, met de voorbereiding van de beslissing op de brief belast, onderscheidt twee zaken:

- de wijziging van de instructie en
- de pensioenvoorziening.

Al in de raadsvergadering van 29 maart 1906 komt de behandeling van de brief aan de orde.

Het college beaamt de billijkheid van het verzoek op het punt van de instructie. Er wordt voorgesteld een nieuw artikel 5 toe te voegen luidende als volgt:

“Indien de vroedvrouw wegens een of andere reden hare betrekking niet kan waarnemen is zij verplicht, zoo verhinderd langer dan twee dagen duurt, zulks ter kennis te brengen of te doen brengen van Burgemeester en Wethouders. Wanneer de verhinderd niet het gevolg is van ziekte of ongeval moet zij zich op hare kosten en ten genoegen van Burgemeester en Wethouders doen vervangen.”

Zonder discussie en met algemene stemmen besluit de raad tot die wijziging. Het verzoek om bij ontstentenis een vervangster te krijgen wordt in feite maar gedeeltelijk ingewilligd. Zo maar enkele dagen vrij nemen blijft mevrouw Van der Werff geld kosten als er een vervangster zou moeten komen.

Wat de opneming in de pensioenverordening voor gemeenteamtbanen aangaat ligt het wat ingewikkelder. Zoals “in alle andere kleine gemeenten” kent ook Soest geen pensioenverordening voor ambtenaren. De burgemeester verwijst in dit verband naar punt 3 van de agenda van de genoemde vergadering.

Bij de behandeling van dat punt valt af te leiden dat de gemeente Steenwijk (toevallig?) een algemene adres-beweging op touw heeft gezet “ter verkrijging eener Rijkspensioenregeling voor de gemeente-ambtenaren, hunnen weduwen en wezen.”

Het college van b en w stelt voor eenzelfde verzoek te richten aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens de notulen laat de voorzitter van de raad “daarop lezing geven van het te dier zake door Burgemeester en Wethouders opgemaakt ontwerp-adres”.

Dat is voor het raadslid Van Klooster (hij werd later wethouder 1911-1918) aanleiding de volgende vragen te stellen:

- ligt de verzending van een dergelijke brief wel op de weg van de gemeente
- hoeveel gemeenten hebben zo’n brief al verzonden en
- geschiedt de pensionering zonder bijdrage van de gemeenten.

Gemeenteraad 1899-1905

v.l.n.r staand: C Kok, L van Maaren, L.A. Sevenhuizen, P.v.d. Breemer, P. van Roomen, H. van Klooster, W.L. Top, gem. secr H.H. Jonkergouw;
Zittend: A.Kok, wethouder P. Hartman, wethouder F.C. Kuijper, E.J. v.d. Flier

Niet op foto: J. van Sprakelaar en C Wantenaar en burg. C.J.W. Loten van Doelen Grothe

De beantwoording van die vragen blijft wat algemeen. Het vaststellen van een pensioenverordening is een “voornaam gemeente-belang (...) zodat de bevordering ongetwijfeld op den weg van den Raad ligt, dat dan ook reeds door tal van gemeenteraden een dergelijk adres is verzonden, doch dat niet valt te zeggen hoe de toekomstige regeling er uit zal zien maar dat toch zoo goed als zeker de ambtenaren zelf voor het pensioen zullen moeten bijdragen.”

Dan besluit de raad (met algemene stemmen, zonder hoofdelijke stemming) de brief te verzenden.

Bij een algemene wet werden de pensioenrechten voor ambtenaren later veilig gesteld. Mevrouw Van der Werff heeft daar gelukkig nog vele jaren van kunnen genieten.

AANVULLING EN CORRECTIE OP DE SERIE “DE ANNALEN VAN HET ST.JOSEFS-GESTICHT”.

Ton Hartman.

Met belangstelling heb ik de annalen van het St.Josefs-gesticht gelezen en ik wil een kleine aanvulling geven.

Op 04 mei 1908 werd de St. Jozefschool ingewijd. Zoals veelal gebruikelijk is wordt daar een prominent persoon voor uitgezocht en liefst een oud-leerling. In uw beschrijving noemt u C. Houtman maar dit is de hoogerwaarde Heer Cees Hartman die toen directeur van het groot seminarie Rijsenburg (Driebergen) was. Cornelis Hartman was geboren te Soest op 30 september 1878 als derde zoon van Piet Hartman en Aaltje Kok. Volgens de overlevering is hij vernoemd naar een broer van Aaltje Kok welke is overleden na een ongeluk met een paard. Hij zal zijn lagere schooltijd ook wel bij de zusters doorgebracht hebben en daarna naar een seminarie vertrokken zijn. Op 15 augustus 1902 is hij tot priester gewijd en op een paar plaatsen kapelaan geweest om op 29 augustus 1907 tot directeur van het seminarie benoemd te worden. Daarna is hij op 3 december 1920 pastoor van de H. Fransiscus Xaverius op 't Zand in Amersfoort geworden. Cees Hartman is vrij plotseling overleden op 3 september 1935 en in Amersfoort begraven. Op zijn bidprentje staan zijn eretitels zoals Kanunnik van het Metropolitane Kapittel van het Aartsbisdom Utrecht, Deken van het Dekenaat Amersfoort en Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Het priesterschap is niet erfelijk maar twee oomzeggers met dezelfde voornaam hebben ook voor het priesterschap gekozen.

Tot de genodigden op 04 mei 1908 zal ook vader Piet Hartman gehoord hebben want deze was wethouder van de gemeente Soest.

Met vriendelijke groet, Ton Hartman.

Reactie Joop Piekema:

Hartelijk dank voor je reactie, Ton, je hebt het gelijk aan je zijde. In het register staat weliswaar duidelijk vermeld C. Houtman, maar de religieuze die de annalen bijhield heeft naar alle waarschijnlijkheid vanuit het klad overgeschreven en daarbij een fout gemaakt, die bijna 100 jaar later wordt ontdekt! Hiermee is weer eens aangetoond hoe belangrijk het is om historische bronnen in openbaarheid te brengen.

Tevens maak ik van de gelegenheid gebruik om een tweetal aanvullingen aan te brengen in deel 4 van de serie, verschenen in jaargang 22 nr 1 – zomer 2001:

Pag. 12, 3^e regel van onder, bij 21 januari 1944:

“St.Jozefgesticht, Meisjesschool (St.Michaëlschool, nu de Moskee) en Philomenastichting (de in 1926 gebouwde naai- en bewaarschool, naast de St.Michaëlschool)”.

Pag. 16, 17e regel; van boven, bij 29 september 1944:

“In 1907 werd de nieuwe leerschool (St.Michaëlschool) gebouwd(.....)”.

MONUMENTEN EN GESCHIEDENIS: EEN OUD PLEKJE SOESTDIJK

Henk Gerth

Wie Soestdijk binnenkomt ziet, nadat de Praamgracht en de villa's gepasseerd zijn, het bekende café-restaurant “Soestdijk” aan de linkerkant van de Vredenhofstraat liggen. Het pand is in 1907 gebouwd op de hoek van de Vredenhofstraat en de Noorderweg, toen nog de Achterweg genoemd. De eerste bewoner was de brood- en banketbakker G. Dijs, die, waar nu de parkeerplaats ligt, een gezellig zitje had waar men kon genieten van een heerlijke kop koffie of thee met iets lekkers uit de zaak erbij. In hetzelfde pand zat naast Dijs een fietsenzaak, waar men fietsen kon kopen, huren of repareren. Deze zaak heeft niet zo lang bestaan en werd toegevoegd aan de bakkerij om 's winters als café dienst te gaan doen. Om het café nog aantrekkelijker te maken kwam er een biljart bij. Toen bakker Dijs er mee ophield werd de achter het pand gelegen bakkerij aan het huis toegevoegd. Van de latere eigenaren is de naam Gravemaker nog het langst in het geheugen van de vele Soesters blijven hangen.

Cafe Soestdijk Vredehofstraat 4-6

Enerzijds vanwege de gezelligheid van het café-restaurant, anderzijds vanwege de dochter die door vele Soester jongens bewonderd werd. Zij woont nog steeds op Soest. Ook de naam Verbeek klinkt vele Soesters bekend in de oren. Heden te dage is er op de bovenverdieping een snookercentrum gevestigd in plaats van de biljarts die beneden stonden.

Het bakstenen pand is wit gepleisterd op een L-vormige plattegrond bestaande uit een bouwlaag en een zolderverdieping onder een samengesteld dak. Het volume aan de straatzijde onder een plat met twee schilden gedekt met grijze leien(aan de linker zijde vervangen door bitumen singles); het achterliggende volume ligt onder een afgeplat schilddak, gedekt met grijze Boulet-pannen. De sterk symmetrische voorgevel, met in het midden een opgemetselde tuitgevel en een tussen de pilasters een met "hoofdgestel"gevatte ingangspartij. De ingangspartij bestaat uit een houten paneeldeur, aan weerskanten geflankeerd door een venster met roeden bovenlichten. Links van de ingangspartij een voormalig openslaande deur met zij- en roeden bovenlichten, rechts met een tweetal schuifvensters met roeden bovenlichten. In de tuit gevel, die

ornamentatie heeft in de vorm van een klimmend fries op kraagsteentjes, twee vensters als voornoemd echter kleiner van formaat. Aan de rechter gevel een rechthoekige houten serre onder een plat dak, met gesneden en geprofileerde stijlen en roeden bovenlichten ter linker zijde geflankeerd door een venster als in de voorgevel. De linker gevel, die in 1965 is opgetrokken tot de huidige hoogte, heeft op de begane grond een dubbele deur en een gemoderniseerde deur ter rechterzijde. Het pand heeft een architectonische waarde vanwege de zeldzaamheid van het houten bouwtype en de detaillering. Ook in het interieur vindt men nog de jugendstil-ornamentatie terug. Voor de sociaal-economische geschiedenis van Soestdijk is het café-restaurant van betekenis geweest.

BRON: MONUMENTEN INV. PROJ. ARCH. GEM. SOEST

TOCH ÉÉN STAANPLAATS

De 15e bustocht van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg was goed voorbereid, maar toch was er één staanplaats. Er zouden 74 plaatsen in de bus zijn, maar er waren er maar 73. Het rekensommetje geeft echter wel aan dat de evenementencommissie van onze vereniging niet over de belangstelling voor de bustocht kon klagen. De dubbeldeks bus helemaal vol.

Er was dan ook een interessante tocht uitgezet door de evenementencommissie. Eerst naar de kleine St.Pieter in Oudenbosch. Een fantastische kerk, in een kleine gemeenschap met heel veel inzet gebouwd. Een indrukwekkend gebouw met in allerlei details de creativiteit van de mensen die de kerk hebben gebouwd zichtbaar. Marmer op zijn brabantse, hout, gips en verf. Net echt, tot je voelt dat het niet koud is. Maar ook de enorme koepel (de tijd was te kort om helemaal naar boven te gaan) boezemde ontzag in.

Bij bezoeken aan dit soort gebouwen heb je echt een gids nodig. Op humoristische wijze werd uitgelegd hoe men vroeger in de koppen van de heiligen en de apostelen de buurtgenoten kon herkennen. Als men weken zo hoog alleen aan het werk is wil ook een schilder wel eens een grapje maken.

Daarna ging het gezelschap voor de lunch naar een bijzondere boerderij. In deze boerderij is het zijdemuseum De Schans gevestigd. Maar eerst voor een deel van de groep de Brabantse koffietafel.

Het andere deel kon snel kennismaken met het (sex)leven van de zijderupsen en de snelle vermenigvuldiging om veel zijde te kunnen maken. Nauwgezet kon men hier de levenscyclus van de rupsen volgen en het productieproces om tot zijde te komen.

Omdat de groep van onze vereniging groter was dan men op deze boerderij gewend is, werd een parallel programma geboden. Echte lokaal gemaakte geitenkaas en zelf gemaakte wijn kon ook geproefd worden. Daar werd dankbaar gebruik van gemaakt. Wellicht dat meer genoten werd van deze boerderijproducten dan van de nijvere werkzaamheden van de zijderupsen.

Een prachtige afsluiting van de tocht was het bezoek aan het Karrenmuseum in Essen (B.) Als men enige affiniteit heeft met het vroegere leven in Soest en de gebruikte wagens of karren, kon men zeker genieten in dit museum.

Honderden jaren geschiedenis werden getoond in een museum dat geheel op eigen kracht, dus met vele vrijwilligers, kan draaien. Ook onze Soester 'deskundigen' konden nog veel 'nieuws' opsteken in dit museum.

Met medewerking van een sponsor uit Soest kon ook een prachtig naslagwerk worden aangeschaft (voor onze bibliotheek) met een deskundige beschrijving van alle karren en wagens in het museum in Essen. Maar vele wagens hebben ook een 'Soester' variant, zodat wij nog veel kunnen leren van de wagens die werden gebruikt voor trouwerijen, babyvervoer, kinderspelen en begrafenissen. Het motto van de trip was dan ook terecht "Alles loopt op rolletjes". Daarbij stond de kerk weer eens centraal, zoals vroeger.

Namens de evenementen commissie, Bert Krijger

VAN DE BOEKENPLANK.

Artikel

Hoofdwegen in en rond Eemnes
door de eeuwen heen
Berichten ROB 2000 – 2001.

Uit:

Hist. Kring Eemnes jrg 23, nr 3

Rijksdienst voor oudheidkundig
bodemonderzoek

De naam, het water en de stad
De vroegste ontwikkeling van Amersfoort
aanuit archeologisch perspectief.

Oud Utrecht 74° jaargang nr 6

Nieuwe boeken:

(binnenkort te raadplegen in de bibliotheek)

De levensroman van Andries de Wilde	-Cora Westland
Het Karrenmuseum	-Koninklijke Heemkundige Kring Essen
Inventaris van het Archief van het Hoogheemraadschap Veen- en Veldendijk (1601) 1603-1942	-Waterschap Vallei en Eem
Verzamelde inventarissen van de archieven van de polders en waterschappen gelegen ten noorden Van Hoogland	Waterschap Vallei en Eem
Verzamelde inventarissen van de archieven van de Polders en waterschappen gelegen onder Bunschoten.	Waterschap Vallei en Eem
Verzamelde inventarissen van de archieven van de waterschappen gelegen op het Hoogland	Waterschap Vallei en Eem
Verzamelde inventarissen van de archieven van het waterschap beoosten de Eem en de plaatselijke commissie voor de ruilverkaveling beoosten de Eem	Waterschap Vallei en Eem
Verzamelde inventarissen van de archieven van De dijk- en polderbesturen onder Eemnes	Waterschap Vallei en Eem

binnenzijde achterkant omslag

De leden van de Historische Vereniging Soest werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen. Voor nadere informatie kunt u met de contactpersonen overleggen, te weten:

Wergroep:

Archeologie	: de heer J. van der Putten,	telefoon 035 - 6018965
Genealogie	: de heer W. Routers,	telefoon 035 - 6010169
Mondelinge geschiedenis:		
	de heer W.P. de Kam,	telefoon 035 - 5880048
Contact Gemeentelijke Monumentencommissie:		
	de heer H. Gerth,	telefoon 035 - 6016635
Contact Museum Oud Soest:		
	de heer A.J. van den Dijssel,	telefoon 035 - 6027238

De contributie bedraagt fl. 40,00 per jaar

Betaling is mogelijk : - op de postrekening van de penningmeester
Historische Vereniging Soest nr. 54 59 218
- dan wel op de bankrekening van de Vereniging bij
de Rabobank te Soest, rek.nr. 3599.02.235
(Giro van de bank: 21 27 75)

Losse nummers : Verkrijgbaar bij de secretaris.

Leden fl. 5,00

Niet-leden fl. 10,00

INHOUDSOPGAVE WINTERNUMMER 2001

	Blz.
Een nieuw jaar, een nieuwe kans voor het verleden	1
Een merkwaardige geschiedenis van het huis Biltseweg 37a	2
Van oorsprong.....(deel 9)	9
Openbare verkoping van de boerderij "Het Derde Erf"	11
"Hoe ik op de kar gebleven ben..."	18
Aanvulling en correctie op "Annalen St. Jozefsgesticht"	22
Monumenten en Geschiedenis: Cafe Soestdijk	23
Toch één staanplaats	25
Van de boekenplank	27

